

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

אוד תש"ס

בגזית ה' תשמ"ד

זה יהיה לכם מקודש הקדשים

בשורה טובה לקהל לומדי התורה והוגיה

שמחים אנו לבשר ללומדי התורה בכל אתר ואתר,
על צאתו לאור עולם והפצתו של הספר לו ציפו רבים

בן מלך על התורה ויקרא חלק א

מאת

מרן רבינו הגדול בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

אשר שמשיא זכו ליה לפתוח שערי אורה בדרכי לימוד המקראות בדרך המפרשים הקדמונים ראשונים ואחרונים ו"ל וכה לבאר בהירות כמין חומר כיצד דרשות חז"ל משתלבים ומתאחדים עם פשוטו של מקרא ופיעי שמיה זה מכבר בכל מקצועות התורה והעבודה ובביאורי החומש.

ועתה זכינו לבושם הזה שעדיין לא בא כמותו כאשר פרש את אדרת ביאורו על ספר 'ויקרא' בסגנונו המיוחד, לבאר מעשה הקרבנות והלכות הקדשים וכל ענייני פרשיות אלו, וממש בקע אור חדש בשחקים.

טעמו וראו!

ומתוק האור וטוב לעיניים לראות את השמש

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, אצל נציגי הקהילות
ובמסמן בן מלך בכתובת mechonbenmelech@gmail.com

באר"ב ניתן להשיג בכתובת המייל maadoney@gamil.com
בברכת התורה
הנהלת מכון 'כתבי בן מלך'

כמו כן ניתן להצטרף לקבלת עלון "אוצרות בן מלך" שיוצא לאור מידי שבוע
בכתובת המייל: mechonbenmelech@gmail.com

עקב המצב ניתן להזמין בטלפון 054-8422488, ושליח יביא לכם את הספרים לבית

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354
שלוחה 1-3-5

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובעניינא דיומא
שמעו ותחי נפשכם
ויחי רצון שנטפה להגדיל תורה ולהאדירה
מכון כתבי בן מלך
ההנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה
לפי סעיף 46

- ספרים
- למקור הטעה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על תפנית חומשי תורה
- שיעורים
- על חז"ל
- ספרים
- המת והמחשבה
- ביאורי סודות
- ספרים
- אמונת ומסורת
- בטאון
- תורה ודעה
- אומנים
- תורה ודעה

הנצחות תורמים

קו בן מלך

03-3077354

מחשבה מכון

תיקונים 34 מטה במטה

עמודות השנה כפוי מנסת
לשמעון מיקווי רבינו
מודלקים לפי נקודים
כפוי התורמים

המטה ספרו בן מלך
בעזרת המועדית ברום העולם

טלפון והזמלת 054-8422488
כתובת אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קמפוס מוסדות לפי סעיף 46
ליחידות הארצית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

דבר המנון

חג המצות הבא עלינו לטובה, וגולת הכותרת ליל הסדר, מרוממים כל איש מישראל לפסגות של קדושה וקירבת ה'. כל יהודי זוכה להשראות נפלאות, אך יש בכך ריבוי אופנים ומדריגות כל אחד לפום דרגה דיליה וכפי שהוא מתכוון ומכין את נפשו, והוגה בתוכן ומשמעות הלילה הקדוש הזה, ליל שימורים הוא הוא הלילה הזה לה'.

בהתקרב הימים הללו כמה הומה עלינו נפשנו בגעגועים לרבינו הגדול זצוק"ל, אשר כידוע שחג הפסח היה המועד הכי נכבד בהגותו, כל מעיין בספרי בן מלך וכל מי ששמע מקצת משיעורי רבינו, מבינים היטב מדוע חג הפסח מתנשא בראש כל מועדות, הן זה יסוד כל עבודת יהודי, שהוא חלק מהעם המיוחד לה', והחג הזה הוא אשר בו בחר בנו ה' מכל העמים, ועל דבר זה אנו חוגגים ועובדים את העבודה הזאת.

כל ימיו היה רבינו זצ"ל חוזר ושונה פרשה זו בכל עת, 'אתה בחרתנו מכל העמים', זוהי סיבת עבודתנו, זוהי שורש אושרנו ונועם גורלנו, שמחה וגיל ממלאים אותנו, הניתן לתאר עוצם הזכות והמעלה שנתונים לנו! לא רק ארבע כוסות בלבד עלינו למזוג, אלא ריבוי כוסות בלי גבול! היה מכריז ופניו קורנות בזיו שלא מן העולם הזה. יש לנו קשר ודביקות עם הבורא, שבחר בנו ונתן לנו תפקיד עד שנקרא שמו עלינו 'אלוקי ישראל'. בימים אלו מהדהדים ונוכחים באזני כל תלמיד ומקורב, הדי קולו של רבינו זצ"ל, הדיבורים היסודיים הללו מצלצלים בפעמוני לבנו. זהו סגנון שמגידים ומשפיעים רבים אינם מכירים בהירות, יסודות מרכזיים שנשתכחו ונתעמעמו במאות שנות גלותינו, וחזר וחיידשם רבינו בקול גדול, ברור וצלול. וכך היה קורא ומשנן דברים אלו, עד שהושרשו בקרבנו שוב ושוב, עד שהתבקש לישיבה של מעלה, לדאבון לב כל תלמידיו ומקבלי תורתו.

אך זאת נחמתינו כי כאשר עלה ונתעלה בסערה השמימה לא פרחו עמו תורתו, כי תודה לה' הותיר לנו פי שניים ברוחו, ובחיי חיותו ובמיוחד בשנותיו האחרונות, עמל להביא עלי ספר את תורתו הגדולה, עד אשר חלק גדול ממנה נותר לנו ברכה בכתובים. במיוחד תורתו של חג הפסח, שנכתבו בספר 'חג המצות' ובאופן ייחודי ב'הגדה של פסח' שנערכה מלכתחילה באופן השווה לכל נפש, ונועדה להוות הגדה שימושית לכל אדם מישראל, בהגשה בהירה ופשוטה המסבירה כל שלב בסדר הלילה ומצוותיו. ואכן זוכה ההגדה לתפוצה רחבה וביקוש רב בכל שדרות העם.

בני העליה זוכים להתרפק בימים נעלים וחגיגיים אלו על אהבת ה' והדביקות בו, והוגים בספר 'בן מלך – שיר השירים', הספר אשר מביע את השקיקה לא-ל חי ומשתעשע בידידות הנשגבה של קוב"ה וכנסת ישראל, ומבאר עניינים נפלאים אלו בהירות וברוממות.

ויהי רצון שנזכה כולנו להתעלות ולנחול את קדושת המועדים שתשרה את רישומה בקרבנו, ומהרה נאכל מן הזבחים ומן הפסחים ומהרה נודה לה' על גאולתנו השלימה ועל פדות נפשנו.

על הבריאה. ודרכי הנהגת ה' כשכר ועונש, הנקמה ברשעים, והגמול הטוב לאוהביו ונאמניו.

לקיחת ישראל לעם ובחירתם לעסוק בעבודתו

אולם המשמעות המרכזית ומטרתה העיקרית של יציאת מצרים היא, במה שהקב"ה נהיה אז לאלוקינו ומלכנו, 'אלוקי ישראל'. ועם ישראל נעשה לו לעם, עם ה'.

שגב המאורע של יציאת מצרים הוא מה שהקב"ה לקחנו להיות לו לעם, והוא יהיה לאלוקים לנו. וכדכתיב - 'לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלת אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים' (שמות ו, ו). והתכלית בכל זאת הוא בעבור - 'ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים' (שם פסוק ז).

וכן כתיב בפרשת הקמת המשכן: 'וידעו כי אני ה' אלוהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלוהיהם'. (שם כט, מז), ובפרשת ציצית: 'אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים אני ה' אלוהיכם' (במדבר טו, מא). ובפרשת ואתחנן: 'ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה' (דברים ד, כ). ובנביאים כתיב: 'ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלוהים לפדות לו לעם ולשום לו שם' (שמואל ב' ז, כג). וכן הוא לשון הכתוב בהרבה מקומות.

ובברכות ק"ש תיקנו חז"ל ברכה על גאולת מצרים, בשחרית 'אמת ויציב' ובערבית 'אמת ואמונה', ובשתייהן כל עיקר תוכן הברכה היינו על ענין זה, שה' הוא מלכנו וגואלנו. בשחרית: 'אמת ויציב וכו', אמת אלוהי עולם מלכנו צור יעקב מגן ישענו וכו', אמת שאתה הוא ה' אלוהינו ואלוקי אבותינו, מלכנו מלך אבותינו גואלנו גואל אבותינו, יוצרנו צור ישועתנו, פודנו ומצילנו מעולם הוא שמך. עזרת אבותינו מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם' וכל האריכות. וכן בערבית: 'אמת ואמונה כל זאת וקיים עלינו כי הוא ה' אלוהינו ואין זולתו, ואנחנו ישראל עמו הפודנו מיד מלכים מלכנו הגואלנו' וכל ההמשך. זו אפוא התמצית של יציאת מצרים, אשר 'הוא אלוהינו ואנחנו עמו'. זוהי המשמעות המרכזית של חג הפסח - שאנו חוגגים על זה שה' נעשה 'אלוקי ישראל'.

ואכן מציאות נשגבה זו שה' נעשה לאלוקינו, כל כך מפעימה ומעוררת את רגשותינו, עד שתיקנו

חכמים להביע בכל יום את רגשות ההתפעלות בריבוי ביטויים: 'אמת, ויציב, ונכון, וקיים, וישר, ונאמן, ואהוב, וחביב, ונחמד, ונעים, ונורא, ואדיר, ומתוקן, ומקובל, וטוב, ויפה, הדבר הזה עלינו לעולם ועד'. והנה 'הדבר הזה' עולה על מה שסיימנו באמירת פרשת 'ויאמר' שהוציאנו מארץ מצרים במטרה - 'להיות לכם לאלוקים אני ה' אלוהיכם', כלומר שדבר זה הוא כל כך נכון וחביב עלינו עד שאנו מביעים זאת בט"ז לשונות של אמן וחביבות. ובזה לימדנו חז"ל עד כמה צריך האדם להתרגש ולהתעורר מהכרה ב'דבר הזה'.

יחוד הנהגתו לישראל ונקרא 'אלוקי ישראל'

והנה המושג 'אלוקי ישראל' היא מסגרת מחודשת של יחס בין עם ישראל אל השי"ת, כלומר שנוסף על מה שהוא אלוהי העולם משום שברא הכל ומנהיג הכל, עלה ברצונו יתברך שתהא לו מלכות מיוחדת ופרטית לעם ישראל, שהיחס אליהם אינו ככלל שאר האומות, [כשם שלמלך בשר ודם יש משפחה ובני בית, שמערכת היחס שלו עמהם עומדת בפני עצמה, ואיננה שייכת ליחס המלכות הכללי]. כלומר שעלה ברצונו אשר בנוסף על הבריאה כולה שעומדת לפניו באופן שהוא 'מלך העולם', גם יהיה לו עם שעמהם יש לו סוג יחס מיוחד כ'מלך ועמו', שמשום כך נקרא הוא יתברך 'מלך ישראל' ו'אלוקי ישראל'.

ומשמעות הדבר, היינו שהוא מנהיג את עם ישראל באופן מיוחד בהשגחה פרטית, בסגנון של קירבה וחביבות, ודואג לכל צרכיהם, ומצליח ענייניהם ומעשיהם באופן נעלה ומושלם. וכמו שזכר הדבר הרבה בברכותינו - 'הפודנו מיד מלכים, מלכנו הגואלנו מכף כל העריצים, המדריכנו על במות אויבינו, וירם קרננו על כל שונאינו'. 'רוענו ומפרנסנו ומכלכלנו'. כמו כן גם מבחינת עם ישראל, הרי בהיותו אלוהינו, חלה עלינו חובה מיוחדת לעבדו ולכבדו באופן שונה לגמרי מכל העמים, קיבלנו עלינו לשאת את דגל ה' ולשרתו בנאמנות ולעסוק בכל ענייני השי"ת בעולם, לעבדו ולשמור מצוותיו וללכת בדרכיו. נבחרנו למשרה הרמה ולתפקיד הנשגב להיות לו 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'.

שורש החוב של עם ישראל - משום היותנו עם קרוב

מפסוקי התורה והנ"ך אנו למדים כי הדבר הזה שגאלנו ה' להיות לו לעם, הוא השורש לכל התפקיד המיוחד שלנו, להיות מסורים לעבודת ה' ולעשיית

ושרה ילדו לעת זקנתם. כמו כן הנס של התרבות העם אשר פרה ורבה במצרים במשך מאתיים ועשר שנה, ממשפחה של שבעים נפש לעם גדול של שש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף. ניסים עצומים אלו ובראשם יציאת מצרים וקריעת ים סוף אשר עמדו ביסוד כינונו של העם, מחשיבים את עם ישראל כיצירה מחודשת ובריאה מיוחדת. ובזה נעשה לנו ה' לאלוקים.

ומני אז הרי הוא מנהיגינו בהשגחה מיוחדת בניסים ונפלאות לכל אורך הדרך; ההליכה במדבר, ואח"כ להוריש לנו את ארצו הטובה, לשמור עלינו מכל אויבנו, לפרנסנו ולכלכלנו, והוא שומע ומאזין תפילתנו בכל קראינו אליו, ומקבל עבודתנו בבית מקדשו ברצון.

וגם כאשר חטאנו והגלה אותנו, עדיין ידו נטויה עלינו לשמור עלינו ולהצילנו מידיהם של שבעים הזאבים העומדים עלינו בכל דור ודור לכלותנו. ואף בתוך גלותנו שכנינו יתברך עמנו בצרה, ולא עזבנו מהיות לנו לאלוקים. ובבוא הזמן ישוב להיות עמנו כימי קדם, כאשר הבטיחנו נאמנה על ידי עבדיו הנביאים.

היחס המיוחד של הקב"ה לעם ישראל, כולל בו מדרגות נשגבות ומעלות רמות שזכינו להם. שנתן לנו את תורתו, השרה שכנינו בתוכנו, הנחיל לנו שבת קדשו, הכניסנו לארץ ישראל, נבואה, כהונה, מלכות. ועוד עתידים לבוא עלינו ימות המשיח, שהם שפע שלימות הטובה וקדושה עליונה בדביקות בה', ועולם הבא אשר עין לא ראתה אלוקים זולתך. אולם ההתחלה היתה ביציאת מצרים, אז אירע ה'אתה בחרתנו מכל העמים', וכל העניינים הנשגבים והעילאיים הם כבר תוצאה ונדבכים נוספים על אותה בחירה ראשונית ושוורשית. ודבר עצום זה הוא המאורע הגדול והנשגב אשר היה בלילה הקדוש הזה, ליל פסח - ליל הגאולה.

מצוותיו, שכל זה מתחייב משום שהוא אלוקינו - אלוקי ישראל. אשר מציאות זו של עם ה' ואלוקי ישראל, נתהוותה ביציאת מצרים. ובזה התחיל דבר ה' במעמד הר סיני 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. וכמו שכתב הכוזרי (מאמר א אות כז) - 'כי אילו היה חיוב התורה מצד מה שהאלוקים ברא את כולנו, היו שווים בה כל בני האדם כלבן כשחור, כי כולם בראויו יתברך, אולם חיוב התורה עלינו הוא מצד מה שהוציאנו האלוקים ממצרים, ומצד היות לו התחברות עמנו בהיותנו סגולת בני אדם'.

ואכן כאשר אנו באים לעסוק בעבודתו ית"ש, הלא היא עבודת התפילה, אנו פותחים תחילה בברכת אבות - 'מגן אברהם', שכל תוכנה הוא בהיותו אלוקינו ואלוקי אבותינו, והוא לנו 'מלך עוזר ומושיע ומגן'. ורק בברכה השניה אנו מזכירים שבחיו יתברך מצד הנהגת העולם. כי סיבת ושוורש עבודתנו המיוחדת הוא משום היותו אלוקינו המיוחד לנו, 'אלוקי ישראל'.

יצירה אלוקית מיוחדת - הנהגה ניסית על-טבעית

המלכות המיוחדת שהקב"ה הוא 'אלוקי ישראל', מתבטאת בכך שעם ישראל מהווה יצירה מחודשת כבריאה בפני עצמה, שהקב"ה יצר את העם באופן מיוחד. וכדכתיב 'עם זו יצרת לי תהלתי יספרו' (ישעיה מ"ג, כא). וכתיב 'הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו' (תהילים ק"ג, ג), וכתיב 'הלא הוא אביך קנן הוא עשך ויכוננך' (דברים לב, ו).

ואף שהקב"ה ברא את כל העולם, וכל העמים והאומות הם מעשי ידיו, אולם יצירת עם ישראל הרי היא בריאה מחודשת ויצירה שאינה שייכת לסדר התהוות שאר האומות. כי התהוות עם ישראל לגוי היתה על ידי ניסים ונפלאות היוצאים לגמרי מגדרי הטבע, כאשר גאל את העם מיד חזק ממנו, ביד חזקה ובזרוע נטויה. וגם מתחילת יצירתו היתה בניינו רצופה ניסים בשידוד מערכות הטבע, כאשר אברהם

קרבת פסח

הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית (שמות י"ב, א).

המצוה הראשונה שניתנה לישראל היא מצות הקרבת קרבן פסח, ומשמעותה לרגל התהוותם עתה

קרבת פסח - קרבן הכניסה להיות עם ה'

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה. דברו אל כל עדת ישראל לאמר, בעשור לחדש

כניסתם לעבודתו יתברך. וממילא גם יזכו שיגאל אותם מעבודות לחירות.

וכן בכל שנה בהגיע חודש זה שהוא הראשון למניינינו, ציוותה תורה להקריב קרבן זה לה', להורות שלרגל השנה החדשה אנו מחדשים שוב את תפקידנו, וזה עניינו של מצוות קרבן פסח שמצוותו להקריב בכל שנה, לבטא שאנו מקבלים עלינו שוב את עול מלכות ה' לעבדו ולהקריב קרבנות לפניו.

כלומר שגם בפסח דורות מוטל עלינו דבר זה בכל שנה, לרגל התחלת השנה לחדש את הברית עם ה'. בתחילת השנה הישראלית כאשר מתחיל מחזור נוסף למציאותינו חוזרים ומבטאים את עמידתינו לפני ה' להיות לו לעם ולעבדו.

[ובודאי שכשם שבעת יציאת מצרים הביא הפסח לידי כך שה' חס ורחים עליהם וגאלם, כך בכל שנה כאשר הקב"ה מביט בעבודת עם ישראל ו'רואה את הדם', על ידי כך הוא חס וחומל עלינו ומתעורר להושיענו].

קרבן פסח - קרבן גרות

ועיין במשך חכמה' על התורה בפרשת בהעלותך (במדבר ט, ז), שכתב לחדש דאף דבעלמא כל גר צריך להביא קרבן לגירותו, אכן אם עשה 'קרבן פסח' אינו צריך להביא קרבן גירות. וזה לשונו - 'ולכן אמר ו'כי יגור אתכם גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו והיה כאזרח הארץ', פירוש שמעתה יהיה ככל כשרי ישראל לכל הלכותיו בלא קרבן' (במדבר ט, ז).

והיינו כמו שנתבאר דקרבן פסח הוא קרבן הכניסה של עם ישראל להיות עם ה'. כשם שהגר מביא קרבן גרות והקרבן מעכב את גרותו, כך הפסח הוא הקרבן שעל ידו התחלנו את מציאותינו כעם ה', ובכל שנה ושנה ביום ארבעה עשר בניסן חוזרים ומחדשים שנה נוספת של היותינו עם ה'.

האפשרות של פסח שני משום היותו קרבן ה'

ובזה יבואר ענין 'פסח שני', שהוא לכאורה דבר תמוה שמאחר שעניינו של קרבן פסח הוא בכדי לזכור הנס שהיה בט"ו ניסן, מה מקום יש לעשותו ביום אחר בשנה שאינו יום המאורע. וגם עצם הדבר טעון ביאור מה טענה היא 'למה נגרע', שמכיון שהיו טמאים הפסידו את קרבנם.

אולם לפי המבואר הרי מאחר שקרבן פסח הוא 'קרבן ה'', קרבן הברית, שבהקרבנו לפני ה' מבטאים

להיות עם לה', לכן מוטל עליהם בשעה זו לבוא לפני ה' במצוה ועבודה כביטוי להתחלת תפקידם, והוא על ידי הקרבת קרבן פסח. שקרבן זה בא להורות על כניסת ישראל לעבודת ה'. וזה מה שדרשו חז"ל בפרשת קרבן פסח - 'משכו ידיכם מעבודה זרה והדבקו במצוה' (רש"י ומכילתא שמות יב, כא). כלומר שעל ידי עבודה זו מבטאים עם ישראל שהם עבדי ה' העוסקים בעבודתו ומביאים קרבנות לפניו, ולכן זה בא יחד עם הכרזה שהם מתנתקים מכל עבודה אחרת. ונצטוו לתת את דם קרבן הפסח על המזוזות ועל

המשקוף כדי לתת פרסום ולבטא הזדהות גלויה על הכנסנו לתפקיד קדוש ונכבד זה, וכשם שאנו מצווים לאחר מתן תורה לתת על המזוזות פרשיות 'שמע ישראל' ו'והיה עם שמוע', שיש בהם תמצית תפקידנו וחובותינו, כך היה מצוותם במצרים להראות קבלת עול עבודת ה' עליהם.

הצלת בתי ישראל במצרים על ידי ראיית דם הפסח

ומכיוון שדם זה על המזוזות והמשקוף מורה על כניסתנו לעבודתו יתברך, הביא הדבר לכך שעל ידי ראיית הדם הציל אותם הקב"ה ופסח עליהם במכת בכורות, כלומר כשראה הקב"ה שקיבלו אותו יתברך להם לאלוקים לעבדו ולכבד מלכותו, משום כך הציל אותם וגאלם.

וזה עומק הפירוש בכתוב 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם', שכיון שראה את הדם דהיינו שנוכח לראות שאנו עמו העובדים אותו, משום כך גאל אותנו. וכדאיתא במכילתא - 'וראיתי את הדם היה רבי ישמעאל אומר והלא הכל גלוי לפניו וכו' ומה ת"ל 'וראיתי' אלא בשכר מצוה אחת שאתם עושים אני נגלה עליכם וחס עליכם שנאמר ופסחתי עליכם' (מכילתא בא פרשה ז). הרי להדיא שזכות המצוה היא שגרמה להצלה. והיינו כאמור משום שהיה בזה הוראה על קבלת עול עבודת ה' עלינו.

קרבן ה' לרגל השנה החדשה בעם ישראל

ונראה פשוט שגם אילו היינו נעשים לעם ה' בלי ניסים ונפלאות ובלי פסיחה על הבתים, גם אז היינו מתחייבים בהקרבת קרבן בכדי לבטא את כניסתנו לעבודתו ית"ש.

ומשום כך פתח פרשה זו בפסוק 'החודש הזה לכם ראש חדשים', שהוא הקדמה למצוות קרבן פסח, שכיון שמתחיל עתה מניינו ומציאותו של עם ישראל, על כן עליהם להביא קרבן לה' שיבטא

קרבן הפסח בימי יאשיהו

משמעות זו של קרבן פסח כקרבן המבטא כניסה לחלק ה' וקבלת עבודתו יתברך, מצינו לה סימוכין במקרא בפרק המתאר את הפסח שנעשה בימי יאשיהו, כאשר ביער את העבודה זרה הבמות והאשרים, וכתוב שם - 'כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה. כי אם בשמונה עשרה שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח הזה לה' בירושלים' (מלכים ב' כג, כב).

וכן בדברי הימים - 'ויעשו בני ישראל הנמצאים את הפסח בעת ההיא, ואת חג המצות שבעת ימים. ולא נעשה פסח כמוהו בישראל, מימי שמואל הנביא, וכל מלכי ישראל לא עשו כפסח אשר עשה יאשיהו' (דברי הימים ב' לה, יז).

כי מאחר שזה עניינו של קרבן פסח, לבטא את הכניסה לקבלת עול מלכות שמים, אזי כאשר זכו להשליך ולהיטירה מעבודה זרה ולקבל על עצמם עול עבודת ה', היה זה הקרבת פסח בדרגה יותר שלימה. וזה מה שאמר הנביא שמואל ימי השופטים והמלכים לא הגיעה תשובתם למידה כזו שעזבו כל אליליהם ובאו להידיבק בה', כמו שהיה בימי יאשיהו, ומשום כך לא נעשה עוד כפסח הזה עד אז. [ועיין בספר 'משך חכמה' (שם) שכתב כעין זה, עיי"ש בארוכה].

פסח דומה לקרבן עולה

ועל פי הדברים האמורים ביסוד מצוותו וחיובו של קרבן פסח שהוא קרבן הבא לבטא ולהכריז על היכנסו לעול מלכות ה' ולעבודתו יתברך, נראה שגדר סוג הקרבן הוא בתוכנו ויסודו 'קרבן עולה'.

ההבדל בין עולה לשלמים הוא, שעניינו של קרבן עולה הוא לבטא עבודה והכנעה לפניו יתברך, ולכן דינו שיהא נקרב כליל לה'. ואילו קרבן שלמים עניינו זבח וסעודה הבא לבטא ידידות וקירבת ה', ומשום כך משותף בו חלק בעלים וחלק גבוה, ובגמרא אמרו - 'זבחת שלמים ואכלת שם, עבד שרבו מצפה לאכול על שולחנו' (חגיגה ד:). הרי ששלמים נחשב סעודה משולחן העבד, אלא שהרב אוכל על שולחנו. בשלמים המטרה הוא סעודה שעושה אותה לפני ה', ומשתף בה את שולחן גבוה. ואם כן הפסח שמטרתו לבטא עבודה, גם כן ביסודו וגדרו הוא מסוג קרבן עולה.

וקצת ראייה לזה הוא מהא דמצינו בקרבן פסח שהוא בא דווקא מן הזכרים, 'שה' תמים זכר בן שנה', והרי דין זכר מצינו רק בעולה.

ישראל את כניסתם לעבודתו יתברך, לכן טענו אותם האנשים - 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל', כלומר שכל טענתם היתה משום שהוא 'קרבן ה' דייקא, שלא רצו להפסיד קרבן חשוב זה שנוגע ביסודות הקשר של היהודי עם תפקידו כעובד ה', ולמה יגרעו מכלל עם ישראל הבאים לעבוד את ה' כחטיבה אחת בקרבן זה. ואכן נתקבלו דבריהם לפני ה', וניתן להם, ולכל הטמאים בכל דור ודור, האפשרות להקריב קרבן זה בחודש השני.

זה הטעם שהטילה תורה עונש כרת למי שלא הביא קרבן פסח, משום שהוא קרבן העבודה שעם ישראל מבטא בו קבלת עבודתו לה', לכן המבטלו חייב כרת, כיון שמזלזל בברית עם ה' וקבלת עול עבודתו יתברך, וכלשון הכתוב - 'ונכרתה הנפש ההוא מעמיה, כי קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאי יא איש ההוא' (במדבר ט, ג). [ולכן נאמר עונש זה דווקא בפרשה זו ב'בהעלותך', והיינו משום שבפרשה זו מבואר גדר חיוב הקרבן שהוא 'קרבן ה', ומאותו עניין שניתן להם פסח שני, כאמור].

ומצינו עוד מצוות עשה אחת בתורה שהמבטלה ענוש כרת, והיא ברית מילה. והיינו כיוון ששני מצות אלו פסח ומילה באים בכדי להורות על הברית שיש בין הקב"ה לעם ישראל, ולכן כאשר מזלזל במעלת קשר נשגב זה, נכרת מעמיו.

ערל ומומר בוגדי ברית ה' - אינם שייכים לקרבן ברית

ומגדר זה נובעים הדינים המיוחדים שישנם בקרבן פסח - 'זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו' (שמות יב, מג). והיינו המומר, שהוא 'בן נכר', שנתנכרו מעשיו לאבינו שבשמים, וכן מי שלא נימול - 'כל ערל לא יאכל בו' (שם יב, מח). כיון שהם בוגדים בברית שיש לעם ישראל עם הקב"ה. ויותר מכך מצינו בקרבן פסח הלכה מופלאה, כי כל מי שאחד מבני ביתו או מעבדיו ערל, אין הפסח נשחט עליו. כי קרבן פסח הוא קרבן הברית, ומי שאינו נימול או שיש בביתו מי שאינו נימול, הרי הוא חי בסתירה לברית עם הקב"ה. ולכן אינו יכול להקריב או לאכול את קרבן הברית.

וכן כתב ב'ספר החינוך' - 'שאנו עושים אותו לאות ולזכרון שבאנו באתו הזמן לחסות תחת כנפי השכינה ונכנסנו בברית התורה והאמונה, אין ראוי שנאכיל ממנו למי שהוא היפך מזה שיצא מן הכלל וכפר באמונה' (מצוה יג). 'שקרבן זה לזכר חרותינו ובואנו בברית נאמנה עם השם יתברך' (מצוה יד).

ה". וכבר דנו חז"ל בהדגשה זו של 'זבחי'. דאיתא במשנה פסחים למ"ד, דמהאי קרא יליף שגם קרבן 'תמיד' בערב פסח אחר חצות אסור לשחוט על חמץ. רבי יהודה אומר אף התמיד וכו'. מאי טעמא דרבי יהודה אמר לך זבחי זבח המיוחד לי, ומאי ניהו תמיד'. (פסחים טו.) וזה וודאי שגם רבי יהודה מודה דעיקר קרא אתי לקרבן פסח, אך סבירא ליה, שכיון שכתוב בלשון 'זבחי - המיוחד לי' הרי הוא נדרש גם לקרבן תמיד. עכ"פ עצם ההשוואה יש בה כדי ללמדנו שקרבן פסח הוא מאותו סוג קרבן של תמיד, דהיינו קרבן עולה המבטא עבודתינו לה'.

עוד נראה כי גם מה שהפסח בא רק מן הצאן כדכתיב - 'מן הכבשים ומן העזים תקחו', דין זה נובע מחמת היות לו מהות של עולה. כי מצינו שלעולה יותר ראוי הצאן, ולשלמים יש מעלה בבקר. וקרבן התמיד שהוא קרבן העולה העיקרי [כדדרשו חז"ל (פסחים נח): בפסוק וערך עליה העולה שהוא קרבן התמיד]. אינו בא אלא מן הכבשים ובן שנה.

הטעם שנקרא קרבן פסח - 'זבחי'

זוה הטעם שנקרא קרבן פסח בקרא 'זבחי', דכתיב - לא תשחט על חמץ דם 'זבחי' (שמות לד, כה). והיינו זבח ה', זבח המיוחד לה', כעניין לשון הכתוב 'קרבן

כנגד ארבעה בנים דברה תורה

המקומות על אותם בנים - בני אל חי, אשר לכולם צריך להנחיל ולהעביר את שרשי ויסודי היהדות. אולם מההתבוננות בתוכן הדברים שבכל פרשה, שבכל אחת יש סגנון מסוים והדגשה מחודשת, ראו חז"ל שיש כאן בעצם ארבעה שרשים ביסוד החיוב לקבל עלינו עול מלכותו יתברך, ויש לדרוש כל פרשה כמענה מתאים לאחד מארבעת סוגי הבנים.

ולהלן יבואר איך מצאו במשמעות הכתובים שייכות בין כל אחת מהפרשיות לאחד מסוגי הבנים האמורים. שכן ארבע הפרשיות מדגישות בצורות שונות את תוקף חובת העבדות לה', וכמו כן מובאים בהן כמה סוגי ואופני שאלות ותשובות ביסודות הדת, ולפיכך חלוקים בעיקר עניינם כנגד ארבעה בנים שעליהם דיברה תורה.

ארבע סיבות לחובת העבודה

הנה בארבעת פרשיות אלו באו ארבע סיבות לחובת העבודה, מסיבה בסיסית ופשוטה עד לסיבה נעלה ומרוממת, ומכאן העמידו חז"ל כי כל פרשה עם הסיבה המבוארת בה מתאימה ומקבילה בעיקר לבן מסוים, זו למעלה מזו. על אף שכל הסיבות באופן כללי שייכות לכל אחד מישראל, בן לעם ה', אולם כל סיבה שייכת במיוחד לאחד מן הארבעה בנים.

הסיבה הנעלית והעמוקה ביותר תיאמר לבן החכם. ואילו הסיבה הבסיסית והמחייבת ביותר אנו

ארבע הפרשיות בפשט ובדרש

מקור הדבר שכנגד ארבעה בנים דברה תורה, הלא הן ארבע פרשיות התורה שבהם מוזכרת שאלת הבן לאב או אמירת האב לבן. דבר זה נזכר בתורה ארבע פעמים: [א] בפרשת בא - וְהָיָה כִּי יֵאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּיָנִיכֶם מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם, וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא וגו' (שמות יב, כו-כז). [ב] עוד שם - וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם ההוא לֵאמֹר בְּעָבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי וגו' (שם יג, ח). [ג] עוד בפרשת בא - וְהָיָה כִּי יִשְׁאֲלֶךָ בְנֶךָ מָה זֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ וגו' (שם פסוק יד). [ד] בפרשת ואתחנן - כִּי יִשְׁאֲלֶךָ בְנֶךָ מָה זֶה וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וגו' (דברים ו, כ-כא).

מכאן דקדקו חז"ל שכנגד ארבעה בנים דברה תורה, ולכן יש כאן ארבע פרשיות המלמדות אתנו כיצד לבאר לבנים את חובת העבדות לה' וקיום התורה והמצוות. והם כנגד ארבעה סוגי הבנים, חכם ורשע, תם ושאינו יודע לשאול, וממה שבשלוש בפרשיות הדברים שנאמרים לבן מתוארים כתשובה לשאלתו, ואילו באחת מהן [אות ב] נאמרים הדברים לבן ללא שקדמה שאלה מצד הבן, הרי שפרשה זו מדברת על בן 'שאינו יודע לשאול'.

ואף שבלשון הכתוב עצמו לא מוזכר שום הבדל בין הבנים וכתוב 'בנך' סתם, ופשטות הכוונה בכל

1. בהגדה מובא רק חלק התשובות השייך לחג הפסח וסיפור יציאת מצרים, אף שבארבעת פרשיות התורה עיקרי התשובות מוסבים על כללות חובת העבדות ותפקידו של איש ישראל.

אומרים לבן הרשע, ומה שבינין מתאים לשאינו יודע לשאול ולבן התם.

ואלו הן ארבע המדרגות בסולם הסיבות לחיוב העבודה:

א] מפני שעל דעת כן הוציאנו ממצרים. וזוהי התשובה הנאמרת ל'רשע': 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו - אילו היה שם לא היה נגאל'. כלומר, כל מה שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים, הוא רק בגלל שקיבלנו את מלכותו עלינו, וזה היה תנאי קודם למעשה. ככתוב 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' (שמות יב, ג'), כלומר, שרק מי שהקריב את הפסח דהיינו שקיבל עליו את מלכות הש"ת, הוא אשר נגאל ממצרים, ואילו הרשע - שאינו חפץ לקבל מלכותו - אילו היה שם לא היה נגאל. וזה המחייב הראשון לעבודת ה', שעל דעת כן הוציאנו הקב"ה ממצרים.

ב] תכלית הגאולה בעבור העבודה. זה מה שאומרים לשאינו יודע לשאול: 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, כפירוש רש"י 'בעבור זה - בעבור שנקיים מצוותי'. כלומר, שהקב"ה הוציאנו ממצרים 'בכדי' שנקבל עלינו את מלכותו ונקיים את המצוות, ולפיכך אנחנו מחוייבים בזה.

ג] בשביל שגאל אותנו חייבים אנו לעבדו. ענין זה אנו מסבירים לבן התם: 'בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים... ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו, ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים... על כן אני זוכה כל פטר רחם הזכרים לה', וכל בכור בני אפדה'. כאן אין לשון של 'בעבור זה', כי לא רק מפני שחובתנו היא תנאי או תכלית של גאולתנו, אלא כשהוא שואל 'מה זאת' על נתינת הבכורים לה', מבארים לו כי עצם הדבר והמציאות שהקב"ה גאלנו ועשנו לעם, זה עצמו מחייב אותנו להיות לו לעם לעבדו ולקיים מצוותיו. לא רק משום התנאי או מפני שבשביל כך הוציאנו. אלא מפני החיוב שלנו להכיר בטובתו של מקום, שהוציאנו מעבדי פרעה לעבדי ה'.

ד] העבודה היא דרך חיים טובה וישרה. זו התשובה הנעלית ביותר, הנאמרת לבן ה'חכם' על שאלתו 'מה העדות והחוקים והמשפטים' עונים לו: 'עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' ממצרים... ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה... לטוב לנו לחיותנו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו'. החכם הוא כבר בדרגה שיכול להבין שהתורה היא תורת חיים

צדק וישר, ועצם הדברים תכליתם 'לטוב לנו - לחיותנו - וצדקה תהיה לנו'.

כאמור, כל ארבעת הסיבות האמורות שייכות ונכונות לכולם, ובאמת לפי הפשט התורה מדברת על כלל הבנים שבישראל. אמנם יש כאן מגוון תשובות המתאימות לכל אחד מאתנו בכל מצב ובכל זמן שהוא. בין כשאנחנו במצב נעלה בבחינת חכם, ובין כשאנחנו ירודים בבחינת רשע. בכל פעם יש לפנינו מענה לשאלת השאלות מה היא הסיבה המחייבת ללכת בדרכי התורה.

בוודאי שואפים ומשתוקקים אנו להיות בדרגת החכם, אשר רוממות וקדושת התורה היא סיבה מספיקה לחייב אותנו בעבודת הבורא, אבל גם במצבים פשוטים יותר כשנתמעט לבבנו, יש לנו מענה ועוד מענה לשאלת היסוד בחובת העבודה.

ארבעה סוגי שאלות ביסודי היהדות

עוד מצינו בארבעת הפרשיות שיש בהן גם חלוקה באופן הצגת ושאלת השאלות מצד הבנים, אשר לכן יש לכל שאלה תשובה המתאימה לסגנון השאלה. וגם בזה כל השאלות מצויות בקרב כל הבנים שבישראל, אך חז"ל העמידו כל שאלה במקביל לבן מסוים מתוך הארבעה בנים.

הרשע שואל 'מה העבודה הזאת לכם' - מדוע הטילו דווקא עלינו את כל העבודה הזאת, העול הגדול של מכלול התורה והמצוות. והעמידו חז"ל שאלה זו כנגד הבן הרשע, כי מהלשון 'מה העבודה הזאת' משתמע שהוא נרתע מכובד השעבוד של העבודה ואינו חפץ בכך. והתשובה היא 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', הלא כל הגאולה היתה רק בזכות מה שקיבלנו עלינו את מלכותו, וכל מי שלא קיבל עליו את מלכות ה' לא נגאל, 'לי ולא לו', אילו היה שם והיה מתנגד ברשעו לקבלת העבודה, הרי שלא היה נגאל'.

מנגד, החכם שואל 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם' - אין הוא שואל על עצם העבודה, ולכן העמידו חז"ל כי שאלה זו שייכת לבן החכם, שהוא כבר יודע ומבין שמוטל עלינו לעבוד את ה'. אלא כל שאלתו היא, מה היא הכוונה בכל העדות והחוקים והמשפטים הללו, מהו רעיונם ותוכנם של כללות התורה והמצוות. ואומרים לו, שהיא כולה דרך חיים טובה וישרה צודקת וקדושה, שמכיון שהקב"ה לקח אותנו להיות עם חביבו, קידשנו במצוותיו וציווה אותנו לחיות חיים של קדושה חיים

של רוממות שהיא לטוב לנו, לחיותנו, וצדקה תהיה לנו.

בתווך באה שאלת התם, ששואל 'מה זאת' - בראותו איך נותנים את בכור הבהמה לה' ואת בכור האדם פודים לכהן, ברצותו לדעת מה פשר ההנהגה הזאת, ושואל מה זאת, ועל זה משיבים לו טעם המצוה של בכור, שהיא זכר למכת בכורות - 'בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים... ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים... על כן אני זוכה לה' כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה'.

ואמנם שאלת התם מפורשת כאן בפרשת בכורות, אך בעצם תוכן שאלתו הוא הרצון לדעת טעמים ועניינם של כל מצוה ומצוה בתורה, דעל כל מצוה יכולה להישאל השאלה 'מה זאת?', מה זאת מצוה ומה זאת שופר, ובכולן עלינו ללמדו את התשובה. וזה אשר התורה לימדתנו כאן, שראוי שכל מצוות וענייני התורה נדע 'מה זאת', מה תוכנם ומה משמעותם. וייחסו שאלה זו לבן התם, משום שמהותו של תם היא לשאול מה זאת, אחרי שאין מסוגל להבין מעצמו. אך כאמור, עיקר השאלה שייך לכל אחד ואחד מישאל, שכל מצוה וענין בתורה שאיננו יודעים נבוא לשאול 'מה זאת', ונשקוד למצוא את התשובה הנכונה המתיישבת על הלב.

הבן הרביעי, שאינו יודע לשאול, מפורש בתורה, רק מה מוטל להגיד האב לבנו ללא שאלה מצד הבן. ומכאן למדו חז"ל, שאין להתעלם אף מהבן הזה שאינו שואל מאומה ומקיים את התורה בדרך מלומדה. לא זו הדרך, אלא גם כשאינו שואל - 'את פתח לו'. האב צריך לעורר את הבן ולומר לו, טוב ויפה אתה עושה כשאתה עוסק במצוות ומקיימן כהוגן, אך דע לך בני,

שכל מצוה ומצוה יש בה תוכן מסויים, וכללות התורה יש בה דרך של קדושה ורוממות, ומחובת האב ללמדו ולהחכימו עד שידע בבירור כל דבר.

כל חובות הלילה הזה, שיש לספר לבן ולבאר לו טעמי מצוות פסח מצה ומרור, נלמד אפוא מן הפסוק הנאמר אצל שאינו יודע לשאול - 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים'. יש להבהיר ולהשריש לבנים את יסודות היהדות, שאנחנו עם ה' אשר הוא יתברך הוציאנו ממצרים, ולפיכך אנחנו חייבים לעבדו ולקיים מצוותיו. וכן טעמו וענינו של כל מצוה ומצוה.

המתבאר לפנינו, שישנם שלשה סוגי שאלות הנשאלות, 'מה העבודה' - מדוע מוטל דוקא עלינו כל השעבוד והחוב הזה. 'מה העדות' וגו' - מה תוכנה ורעיונה של כללות התורה והמצוות. 'מה זאת' - מהו טעמו של כל מצוה ומצוה בפרטות. ועל כל אחד מהם נתנה תורה את התשובה המתאימה. ואף את מי שאינו מתעורר לשאול שאלות, וחי חיי מלומדה, לימדה התורה לעוררו ולהתמיהו ולבאר לו כל דבר על אופן. כאמור לעיל, ארבעת הבנים זה אנחנו כולנו, התורה לא הגדירה את הבנים בשום כינוי, שכן עיקרם של הפרשיות שייכות לכולם. רק חז"ל למדו כנגד איזה מארבעה בנים דיברה תורה במיוחד בכל פרשה. וכל אחד מאתנו צריך להיות ער לכל יסודות היהדות, ולכל סוג שאלה מאלו השאלות שיכולות להתעורר בקרבנו, ולהשכיל לדעת להשיב לעצמינו ולבנינו את המענה הנכון. גם את הישנים נעורר מתרדמת הזמן, ולא ניתן להם להסתפק בעשיות יבשות ופשוטות, אלא נעוררם בכל עת להבין ולהשכיל להרגיש ולחיות את כלל התורה והמצוות.

ההלל בשבעת ימי חג הפסח

ולכן אין אומרים בהם הלל שלם. ויש לעיין בטעם הדבר שאין אומרים הלל כל שבעת הימים, וכמו בחג הסוכות שיש בו הלל בכל שבעת ימי החג. והנה לא נתבאר בתורה הטעם שנקבע לחוג את חג

מלבד ההלל שבליל הסדר הנאמר משום שהוא ליל היציאה, אומרים הלל גם ביומו של חג הפסח, והוא משום שהוא יום מועד ומקרא קודש. אמנם בשאר ימי חג הפסח אין אומרים הלל מעיקר הדין אלא ממנהגא,

2. בתורה נאמרה שאלת 'מה זאת' על נתינת הבכור לה', משום שהיא מהמצוות שאין טעמן נגלה וברור, דישנם משפטים ודינים שבתורה שטעמם פשוט יותר, כגון מצות השבת אבדה וכיבוד אב וכיוצא בהן, אבל מצוה דבכור אין לו טעם נראה לעין, כי זה מבוסס על מאורע שהיה בעבר ואין ידוע לו על זה, ולכן שואל מה זאת.

המצות שבעת ימים, ולכאורה היינו משום שנס קריעת ים סוף היה ביום כ"א ניסן, שהוא יום שביעי של פסח [ואכן קוראים בו בתורה על נס קריעת ים סוף], משום כך קבעו את חג הפסח למשך שבעת ימים דהיינו מיום היציאה עד יום קריעת ים סוף. כלומר שחוגגים כל שבעת הימים, על שם מעשי הנסים שאירעו בתחילת השבעה ימים - ביציאת מצרים, ובסופם - בקריעת ים סוף, ושני ימים אלו שבהם אירעו הנסים הם ימים של 'מקרא קודש', והימים שביניהם הם 'חול המועד'.

וכך אכן כתב האבן עזרא על הפסוק (שמות יב, 10) 'וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם' - 'וביום הראשון הוא יום יציאת מצרים, והיום השביעי הוא יום טביעת פרעה'.

אולם זה תמוה טובא, שאם זהו הטעם, אם כן מדוע לא נכתב בתורה מפורש מועד וזמן נס קריעת ים סוף, שהיה ביום השביעי, אחר שהוא הבסיס לקביעת החג שבעת הימים.

מה גם שכבר לפני יציאת מצרים, צויה ה' לאכול מצות שבעת ימים, ולקבוע מקרא קודש ביום הראשון וביום השביעי, כי עומדים לצאת ממצרים. ועדיין לא נאמרה להם כלל השתלשלות העניינים, שירדפו מצרים אחריהם ויעברו בתוך ים סוף וכו'. ומשמע שכל שבעת הימים הוא רק על עצם היציאה ממצרים שביום ט"ו.

ועוד שהרי יום שביעי של פסח, על אף שהוא יום מקרא קודש, הוא מהימים שאין גומרים בהם את ההלל. ואם נימא שקריעת הים היא דבר עיקרי בעצם שבעת הימים של פסח, מדוע אין קורין בו את ההלל. ברם, על פי פשוטם של דברים נראה שקבעה תורה שבעת הימים כולם על נס היציאה ממצרים, אף שיום היציאה זמן גאולתנו ופדותנו נפשנו היה ביום ט"ו בניסן, אולם מגודל השמחה על מאורע עצום ונשגב זה שנעשינו לעם ה' ראוי לקבוע חג גדול ולשמח משך זמן חשוב, ומשך שבעת ימים הוא פרק זמן חשוב הראוי לקביעת חג.

ובזה יבואר מה שישנו חילוק בין חג הסוכות לחג המצות, שבסוכות קוראים את ההלל מעיקר הדין בכל יום מימי החג, ובפסח אין קוראים ההלל מדינא בכל יום, כי אם ביום הראשון בלבד. והנה בגמרא איתא (ערכין י): שהטעם הוא משום שבחג הסוכות שחלוקין הימים בקרבנותיהם, לכן גומרים בו את ההלל בכל יום, אבל בחג המצות שקרבנות החג שווים בכל יום, אין קוראים בו את ההלל מדינא אלא ביום הראשון.

וצריך להבין אמאי תלוי דין ההלל בחילוק הקרבנות, וגם עצם הדבר שימי חג הסוכות חלוקים בקרבנותיהם ובפסח שווים כל ימי החג בקרבנותיהם צריך ביאור.

והנראה בזה, דחג המצות שנקבע לחוג בו על היציאה ממצרים, יסודו ביום חמשה עשר לחודש הראשון שהוא יום היציאה, ושאר ימי הפסח, שלא בהם היתה היציאה, אינם ימי חג מצד עצמם אלא כהמשכו של היום הראשון ונטפלים אליו. וכל שבעת ימי הפסח המה כיומא אריכתא של היום הראשון. [וכן כתב בשיטה מקובצת (ברכות יד.) דימי חול המועד פסח אינן חלוקין לעצמן 'וגררים אחר יום ראשון'], מה שאין כן בחג הסוכות, דקביעתו בחמשה עשר לחודש השביעי אינה על מאורע שאירע ביום זה, ואין עדיפות ליום חמשה עשר - לענין קביעת החג בו - על שאר ימי חג הסוכות, אזי כל שבעת הימים שווים הם בקביעותם וכל אחד מהימים הוא חג מצד עצמו ולא כנטפל ליום הראשון.

ואכן יש לדייק כן בלשון התורה, שבחג הסוכות כתיב 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים' (דברים טז, ג), כלומר שכל שבעת הימים הם בגדר 'חג הסוכות', מה שאין כן בחג הפסח, לא נקרא 'חג' אלא היום הראשון בלבד, אבל על כל שבעת הימים לא נכתב בתורה שהם שבעת ימי 'חג' כמו חג הסוכות. ובפרשת המוספין, לגבי פסח כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג, שבעת ימים מצות תאכלו' (במדבר כה, יז), ואילו לגבי סוכות כתיב 'ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש וגו' וחגותם חג לה' שבעת ימים' (שם כט, יב).

ובזה יבואר כמין חומר מה שתלו בגמרא את אמירת ההלל בהא דאין חלוקין בקרבנותיהן. דמהא גופא שבפסח לא חילקה התורה בקרבנותיהן מוכח דאינם ימי חג מצד עצמם אלא כנטפלים ליום הראשון, וכל שבעת ימי החג הם כיומא אריכתא, ומשום כך די בהלל שנאמר ביום הראשון. אבל שבעת ימי חג הסוכות שייחודה תורה כל יום בחילוק קרבנותיו, בהיות כל יום חג מצד עצמו [וכן כתבו להדיא רש"י ותוס' במסכת תענית (כה): שכיון שחלוק בקרבנותיו כל יום ויום הוא כחג בפני עצמו], אזי גומרים בו את ההלל בכל שבעת ימי החג.

ולפי דברינו צריך טעם למה שביום השביעי של חג המצות הוא 'מקרא קודש'. ונראה דהיינו משום שהוא נועל ומסיים את החג, ומבואר באורך בספר 'בן מלך - חג הסוכות' (מאמר יא).

הנהלת מכון "כתבי בן מלך" מאחלת לכל תומכי וידידי מפעל חייו של רבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

חג פסח כשר ושמח

ערב החודש הראשון תש"פ

בס"ד

יום אירא אני אליך אבטח

לרגל מצב המאורעות בעולם ה"י והדאגה האופפת רבים ולרגל הביקוש הרב שהתעורר בציבור לדברי החיזוק של רבינו זצ"ל אשר חקוקים בספר

"בן מלך - בטחון"

אשר נודע כוחם הגדול לעודד ולחזק ידיים רפות ורבים מעידים כי הלימוד בספר זה הפך את חייהם אשר נשתנו לטובה לאין ערוך

וכן הספר

"בן מלך - חכמה ומוסר"

המדריך את אורח חייו של יהודי

הננו להודיע כי ניתן להשיגם בחנויות הספרים

וכמו כן ניתן להשיגו אצל הנציגים בקהילות או לתאם אצל הנהלת המכון 054-8422488

חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים אל ה'

בברכת התורה

הנהלת "מכון כתבי בן מלך"

כשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

שלוחה 1-3-5

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע ובענייני דיומא

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים

ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הרה"ח ר' יהודה לייב מינצברג שליט"א

לעילוי נשמת אביו הרה"ח ר' שמואל זצ"ל

גלב"ע כ"ז ניסן תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך

תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות

למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנה

ונזכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים

בחסות לוצקין ביטוחים

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,

נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com